

Strategische Monitors 2017 gepresenteerd

Op 20 februari hebben het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS) en Instituut Clingendael hun Monitors gepresenteerd. Beide instituten brengen sinds 2012 jaarlijks hun monitor uit als onderdeel van de Strategische Monitor van de Nederlandse overheid. Bert Koenders, minister van Buitenlandse Zaken, nam de studies namens het kabinet in ontvangst.

HCSS STRATEGISCHE MONITOR 2017

Sinds het begin van de jaren 2000 is er sprake van een mondiale neerwaartse trend in de internationale samenwerking, en een opwaartse trend ten aanzien van conflict. Dit veroorzaakt toenemende spanningen en crises. De HCSS StratMon concludeert dit aan de hand van datasets die inzicht geven in de mondiale trends in conflict, samenwerking en confrontatie.

Het totaal aantal slachtoffers van gewelddadige conflicten in 2016 is afgenomen ten opzichte van 2015 (van 137.333 naar 116.907), maar is nog steeds op historisch hoog niveau sinds 2004. Bovendien is sinds 2000 het aantal burgeroorlogen met een internationale dimensie, zoals de strijd in Irak, Jemen, Oekraïne en Syrië verviervoudigd. Het risico op conflict is het grootst in Tsjad, Bangladesh, Angola, Guinee en Kameroen het risico op conflict in 2017-2018 het grootste is. Dit blijkt vooral uit de analyse van de economische weerbaarheid, het type politiek regime en etnische spanningen.

Tevens stelt de monitor vast dat de huidige fragiele situatie in Venezuela een potentiële bedreiging vormt voor de Nederlandse Antillen. Spanningen en crises worden veroorzaakt door de machtsverschuivingen in de wereld, de opkomst van (economisch) nationalisme en populisme. Ook worden deze veroorzaakt door 'disintermediation', het ontstaan van een netwerksamenleving waarin hiërarchieën wegvallen en overheden niet langer kunnen sturen op de wijze waarop ze dat gewend waren.

Door revolutionaire technologieën kunnen mensen en organisaties direct contact met elkaar hebben. De opkomst van IS, Uber en Airbnb en tweets van president Trump zijn daar voorbeelden van. Dit vereist een fundamentele aanpassing van het buitenland- en veiligheidsbeleid. Er is ook reden voor optimisme: de toegang tot financiële en economische diensten, tot schoon water en duurzame energie neemt wereldwijd toe. Dit verhoogt de zelfredzaamheid van honderden miljoenen personen over de hele wereld, wat leidt tot positieve verandering in de toekomst.

CLINGENDAEL STRATEGISCHE MONITOR 2017

De Clingendael Strategische Monitor 2017 is een grootschalige studie waarbij bedreigingen en internationale samenwerking op tien deel terreinen onder de loep zijn genomen: territoriale integriteit, terrorisme, CBRN-wapens, fragiele staten, energie, vrijhandel, vertrouwenscrisis binnen de EU, grensoverschrijdende criminaliteit, klimaatverandering en cybersecurity. Per deel terrein geeft Clingendael het dreigingsbeeld en internationale samenwerking weer evenals de

© Fotostudio Oostrum Den Haag

verwachte trend voor de komende vijf jaar. Naast de tien deelstudies geven de auteurs in het syntheserapport een integrale vooruitblik. De epiloog besteedt aandacht aan de vraag wat de verkiezing van Donald Trump betekent voor de wereldorde.

De belangrijkste conclusie van Clingendael is dat de strategische oriëntatie op ons veiligheidsbeleid moet worden bijgesteld. Onze veiligheid wordt niet langer gedomineerd door alleen geopolitieke spanningen maar door een zeer divers palet aan dreigingen, van klimaatverandering tot brandhaarden aan de Europese grenzen. Ondanks geopolitieke spanningen, zoals rond de Krim en de Zuid-Chinese zee, blijft er sprake van samenwerking tussen grootmachten. De verwachting is dat ook op de lange termijn landen blijven samenwerken vanwege gemeenschappelijke, grensoverschrijdende belangen; kijk naar terrorismebestrijding, klimaatverandering en vredesoperaties. Op andere terreinen is sprake van een diversificatie van samenwerkingsvormen, zoals met non-gouvernementele organisaties. De denktank spreekt daarom van multi-orde: niet één internationale orde maar gelijktijdig verschillende samenwerkingskaders.

De Monitor 2017 brengt de belangrijkste veiligheidstrends in kaart op basis van een Evidence-based Structured Expert Approach. Voor elke deelstudie zijn de belangrijkste indicatoren vastgesteld en hebben Clingendael experts tienjarige trendanalyses in kaart gebracht. Bovendien zijn meer dan 250 experts uit binnen- en buitenland bevestigd.

	Dreiging 2021	Orde 2021
Territoriale integriteit	Toename	Verslechtering (sterk)
Terrorisme	Gelijk	Verbetering
CBRN	Toename	Gelijk
Georganiseerde criminaliteit	Gelijk	Gelijk
Crisis rondom EU	Gelijk	Verbetering (licht)
Energie	Gelijk	Verslechtering (licht)
Vrijhandel	Toename	Verslechtering
EU intern	Toename	Verslechtering
Klimaat	Toename	Gelijk
Cyber	Toename	Verbetering

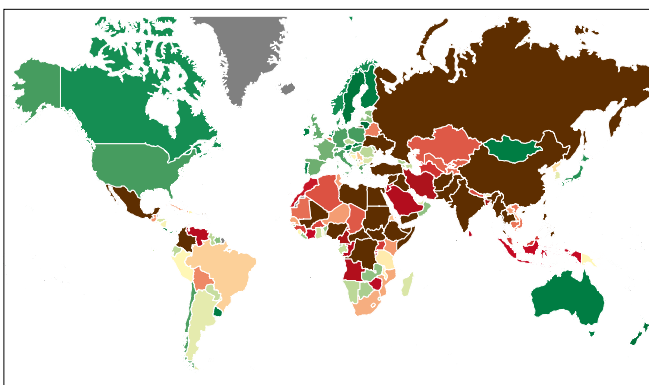
Gap-analyse met verwachte dreigingsbeeld en ontwikkeling internationale orde op onderzochte beleidsterreinen (Clingendael Strategische Monitor)

PLEIDOOIEN VOOR NATIONALE VEILIGHEIDSRaad

Beide instituten bepleiten in hun studies de oprichting van een Nationale Veiligheidsraad.

Clingendael directeur Monika Sie: "Europa en Nederland krijgen de komende jaren naar verwachting met toenemende en zeer uiteenlopende veiligheidsproblemen te maken. Dat vraagt om het stellen van prioriteiten in een geïntegreerde veiligheidsstrategie. Buitenlandse conflicten resoneren bovendien steeds directer in het binnenland: politieagenten in onze grote steden moeten weten wat er in Turkije gebeurt om de spanningen in hun wijk te begrijpen. Dat vraagt om betere samenwerking tussen ministeries en diensten die over de externe en over de interne veiligheid gaan. En we kunnen ons ten slotte alleen op de lange termijn beschermen tegen bijvoorbeeld zeer omvangrijke ongereguleerde immigratie, wanneer we ook iets doen aan de grondoorzaken daarvan. Ook daarvoor is betere samenwerking tussen ministeries nodig. Al deze redenen wijzen op de noodzaak van een Nationale Veiligheidsraad, die zorgt voor meer eenheid van beleid en strategische en operationele aansturing."

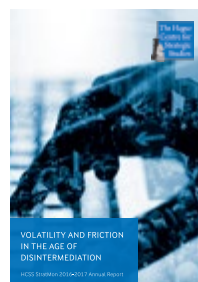
Rob de Wijk, directeur HCSS: "De grote uitdagingen zijn een goed moment om ons te bezinnen over de wijze waarop wij invulling willen geven aan het veiligheidsbeleid van Nederland, te meer omdat het kabinet uitgaat van *comprehensive security*. Bovendien is het noodzakelijk dat de effecten van bestedingen voor de veiligheid inzichtelijk worden gemaakt en dat niet alleen maar wordt gekeken naar de economische effecten van overheidsinvesteringen. Zie ook het recente CPB-rapport *Keuzes in Kaart*. Dit alles betekent dat het strategische instrumentarium vervolmaakt moet worden en dat we moeten gaan denken aan ideeën als een planbureau voor de veiligheid. Deze noties klinken door in beide monitors die op zich al sterk lijken op wat planbureaus produceren." HCSS beveelt aan dat de Rijksoverheid het veiligheidsbeleid verbreedt naar alle sectoren van de overheid en private partijen. Voor de coördinatie ervan dient een Nationale Veiligheidsraad te worden opricht. Dit moet tevens leiden tot verbetering van het strategisch denk- en handelingsvermogen van Nederland dat door de historische veranderingen in de internationale betrekkingen steeds meer zijn eigen positie moet bepalen.

Risiko's op korte termijn van gewelddadige conflicten (per januari 2017), schaal van groen (laag) naar rood (hoog). Bron: HCSS StratiMon 2017.

De Clingendael Strategische Monitor is te raadplegen op: www.clingendael.nl/monitor2017.

De HCSS Monitor 2017 is te raadplegen op: www.hcss.nl/report/volatility-and-friction-age-disintermediation.

(Bronnen: persberichten HCSS, Clingendael, spreektekst Rob de Wijk)